beri h/f Ask reka þar atvinnu, svo sem greini í a-lið 1. töluliðs 9. gr. útsvarslaganna, enda veitir framhald heimilisfangs skipsins á Ísafirði því nokkra stoð, að þar sé að einhverju leyti útgerð þess. Ber því að taka til greina varakröfu stefnanda og dæma stefndan til að þola skiptingu samkvæmt ákvæðum III. kafla útsvarslaganna á útsvari því, er lagt var á h/f Ask hér í bænum árið 1943.

Eftir atvikum þykir þó rétt, að málskostnaður falli niður.

Árni Tryggvason borgardómari kvað upp dóm þenna, en uppsaga hans hefur dregizt nokkuð um venju fram sakir sérstakra embættisanna.

Því dæmist rétt vera:

Framangreindri kröfu er vísað frá dómi ex officio.

Stefndum, bæjarsjóði Reykjavíkur, ber að þola það, að útsvari því, sem lagt var á h/f Ask árið 1943 í Reykjavík, verði skipt samkvæmt III. kafla laga nr. 106 frá 1936 milli hans og stefnanda máls þessa, bæjarsjóðs Ísafjarðar.

Málskostnaður falli niður.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá löglbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Miðvikudaginn 6. júní 1945.

Nr. 43/1945. **Kristín Daníelsdóttir og Ólafur Daníelsson**
(Theódór B. Lindal)
gegn
Thorvaldsensfélaginu og gagnsök
(Sveinbjörn Jónsson).

Setudómari prof. Ísleifur Árnason í stað hrd. Jóns Ásbjörnssonar.

Útburðarmál. Um rétt erfingja til leiguhúsnæðis arfleifanda.

Dómur hæstaréttar.

Hinn áfrýjaða úrskurð hefur upp kveðið Kristján borgarfógeti Kristjánsson.

Aðaláfrýjendur, sem skotið hafa máli þessu til hæstaréttar með stefnu 26. marz þ. á., hafa krafizt þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur og synjað um framgang útburðar. Svo krefjast þeir málskostnaðar úr hendi

gagnáfrýjanda í héraði og fyrir hæstarétti eftir mati hæstaréttar.

Gagnáfrýjandi hefur áfrýjað málinu með stefnu 16. apríl þ. á. og krafizt staðfestingar á ákvæði hins áfrýjaða úrskurðar um útburð. Einnig krefst hann málskostnaðar úr hendi aðaláfrýjanda í báðum dómum eftir mati hæstaréttar.

Með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða úrskurðar ber að staðfesta ákvæði hans um framkvæmd útburðar.

Eftir þessum málalokum þykir rétt, að aðaláfrýjendur greiði in solidum gagnáfrýjanda kr. 3000.00 í málskostnað fyrir fógetadómi og í hæstarétti.

Því dæmist rétt vera:

Ákvæði hins áfrýjaða úrskurðar um framkvæmd útburðar skal vera óraskað.

Aðaláfrýjendur, Kristín Daníelsdóttir og Ólafur Daníelsson, greiði in solidum gagnáfrýjanda, Thorvaldsensfélaginu, kr. 3000.00 í málskostnað fyrir fógetadómi og í hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur 19. marz 1945.

Í þessu máli, sem flutt hefur verið munnlega hér fyrir fógetaréttinum og tekið var undir úrskurð 13. þ. m., hefur gerðarbeiðandi, Thorvaldsensfélagið, krafizt þess, að allar vörur og aðrir munir, sem eru í húsinu nr. 4 við Austurstræti, tilheyrandi erfingjum Jóns Daníelssonar eða tilheyrandi Kristínu Daníelsdóttur, sem er einn erfinginn, ef svo skyldi reynast að hún væri ein eigandi þeirra, verði borið þaðan út og umráð húsnæðisins fengin gerðarbeiðanda í hendur. Erfingjar Jóns heitins Daníelssonar eru: Dr. Ólafur Daníelsson, Laugavegi 40, Kristín Daníelsdóttir, Tjarnargötu 10, bæði hér í bænum, og 3 börn Sigrúnar Daníelsdóttur, sem nú er látin, þau Daníel Hannesson, Jóhanna Hannesdóttir og Ellen Hannesdóttir, sem öll eru búsett í Ameríku.

Gerðarþolar hver um sig hafa mótmælt framgangi hinnar umbeðnu gerðar, og lögðu aðiljar því atriðið undir úrskurð fógetaréttarins.

Hvor aðiljanna um sig hefur krafizt málskostnaðar.

Málavextir eru þeir, að Jón heitinn Daníelsson mun hafa eignazt Verzlunina Havana árið 1932 og rekið hana frá þeim tíma til

dánardags, 21. marz 1944, sem fullábyrgur einkaeigandi. Virðist hann hafa fengið þetta umrædda húsnæði á leigu 16. marz 1932 og rekið verzlunina þar alla tíð síðan, en húsnæði þetta er sölubúð á neðri hæð og 2 herbergi á annarri hæð, en þar bjó hinn látni til dauðadags og hafði þar auk þess skrifstofu og vörugeymslu.

Eftir lát Jóns Daníelssonar tók skiptaréttur Reykjavíkur bú hans til skiptameðferðar. Var það skrifað upp og virt dagana 25. marz og 1. og 4. apríl 1944. Innköllun var gefin út 14. apríl f. á. og birt síðast í Lögbirtingablaðinu 26. s. m. Með bréfi dags. 4. apríl f. á. tilkynnti gerðarbeiðandi skiptaráðanda, að hann teldi leigusamning þann, er hann hafði haft við Jón heitinn Daníelsson um umrætt húsnæði, niður fallinn og æskir þess, að húsnæðið verði rýmt sem fyrst. Þann 7. júní s. l. óskuðu erfingjarnir, sem gengizt höfðu við skuldum, að fá búið framselt til einkaskipta. Kröfulýsingarfrestur var þá ekki liðinn, og taldi skiptaráðandi því ekki rétt að verða við þessari ósk þeirra að svo stöddu, en gaf hins vegar tveimur umboðsmönnum erfingjanna, sem mættu á skiptafundinum, fullt umboð til að ráðstafa vörubirgðum búsins, áhöldum og innanstokksmunum. Munir þessir voru geymdir í hinu umdeilda húsnæði, og fengu umboðsmenn aðiljanna lykla að því í sínar hendur. Mun það hafa verið skömmu eftir skiptafund þann, er áður getur, að Verzlunin Havana var opnuð að nýju í sínum fyrri húsakynnum fyrir forgöngu erfingjanna eða umboðsmanna þeirra, og hófust þar verzlunarviðskipti eins og áður hafði tíðkazt bæði með vörum, sem til voru þá, og eins aðkeyptum vörum, eftir því sem upplýstist í munnlegum flutningi málsins.

Þann 13. júlí krafðist gerðarbeiðandi því næst útburðar úr umræddu húsnæði, og var það mál sótt og varið hér fyrir fógetarétt-inum. Á meðan stóð á sókn og vörn málsins hér fyrir réttinum, var skiptum í búinu lokið eða þann 7. september síðastliðinn. Óskuðu erfingjarnir, þegar til kom, að búinu yrði skipt af skiptaráðanda og lauk þeim skiptum eins og áður segir þann 7. september f. á. Er svo fram tekið í skiptagerðinni, að erfingjarnir undir nr. 1 og 2, þ. e. Ólafur Daníelsson og Kristín Daníelsdóttir, taki meðal annars í sinn arfahluta eignarliðina undir nr. 6—9, en það er meðal annars verzlunaráhöld, húsmunir og verzlunarvörur með firmanafni og útistandandi skuldum, en það nam samtals samkvæmt virðingarverði kr. 43376.71. Með þessu skyldi og fylgja réttur til húsnæðisins í Austurstræti 4, að svo miklu leyti sem erfingjar geta eignazt leigurétt að húsnæði arfláta, allt án nokkurrar ábyrgðar af skiptaréttarins hálfu.

Eftir að þessum skiptum hafði verið lokið, eða nánar tiltekið 30. september f. á., féll úrskurður um útburðarbeiðnina á þá leið, að útburður skyldi fram fara. Úrskurði þessum var því næst áfrýjað til hæstaréttar og gagnáfrýjað, og urðu endalok málsins þau í

hæstarétti, að málinu var vísað heim aftur í hérað með dómi réttarins 21. f. m. Með beiðni dagsettri sama dag var, eins og fyrr segir, beðið um útburð á ný, og var mál það tekið fyrir hér í fógetaréttinum 13. þ. m., og lögðu aðiljar þá fram öll gögn og greinargerðir. Var munnlegur flutningur málsins þá þegar ákveðinn. Málið var flutt og tekið til úrskurðar, eins og fyrr segir.

Undir munnlegum flutningi málsins krafðist gerðarbeiðandi, að gerðarþolum yrðu óheimiluð afnotin af húsnæði þessu aðallega frá 4. apríl 1944, til vara frá 7. júní s. á., en til þrautavara frá skiptalokum.

Þessar kröfur verða ekki teknar til athugunar hér, þar sem eigi verður talið, að valdsvið fógetaréttarins sé það víðtækt, að úrskurðað verði annað né meira en það, hvort umbeðin útburðargerð fari nú fram.

Gerðarbeiðandi hefur og beint gerð þessari aðallega, að því er virðist, að öllum erfingjum Jóns heitins Daníelssonar, en í skiptagerðinni frá 7. september síðastliðnum er aðeins dr. Ólafi Daníelssyni og Kristínu Daníelsdóttur afhent þau verðmæti, sem hér meðal annars er krafizt að borin séu út, og verður því eigi talið, að aðrir erfingjar en þau tvö geti verið málssvarar hér, en hins vegar verður að líta svo á, að þrátt fyrir firmatilkynninguna á réttarskjali nr. 11, þar sem aðeins er getið um firmanafnið sjálft, en eigi um afhendingu þeirra muna, sem hér um ræðir, að hinir tveir fyrrnefndu erfingjar hljóti sameiginlega að svara til sakar í þessu máli.

Gerðarbeiðandi byggir kröfu sína um útburð á því, að við frá fall leigutaka, Jóns Daníelssonar, hafi leigumálinn um hið umrædda húsnæði fallið niður, og sé sér óskylt að framlengja hann við erfingjana. Telur hann, að leigumálinn hafi verið gerður við Jón Daníelsson persónulega, en ekki verzlunina Havana sem firma, enda hafi firmað verið einkaeign Jóns. Hefur gerðarbeiðandi þessu til stuðnings bent á, að kvittanir fyrir leigugreiðslum hafi ávallt verið gefnar út á nafn Jóns Daníelssonar, en ekki á nafn verzlunarinnar Havana. Með bréfi til skiptaráðandans frá 4. apríl 1944 kveðst hann hafa sagt upp húsnæði þessu til rýmingar sem fyrst, en hins vegar vitað, að skiptarétturinn þyrfti á húsnæðinu að halda á meðan verið væri að koma vörunum og öðrum eignum búsins í peninga, og hafði því látið óátalið, þótt skiptarétturinn hefði húsnæðið á meðan á því stæði. En skömmu eftir 7. júní 1944, er umboðsmönnum erfingjanna, þeim Daníel Ólafssyni stórkaupmanni og Sveini Kaaber cand. jur., hafði verið afhentur af skiptaréttinum ráðstöfunarréttur yfir verzlunarvörum, áhöldum og innanstokksmunum hins látna, hafi verið opnuð búðin á ný og hafin þar verzlunarviðskipti á sama hátt og áður, og þar á meðal keyptar inn nýjar vörur. Hafi hann eigi getað unað þessu lengur

og því krafizt útburðar, enda hefði verið hægt að selja þessar vörur á 2 dögum, og mótmælir hann jafnframt réttarskjali nr. 10 sem röngu. En sérstaklega eftir að skiptum var lokið í búinu, sé útilokað, að erfingjarnir fleiri eða færri geti haldið búðinni og rekið þar verzlunarviðskipti á sama hátt og hinn látni gerði, enda sé hér auk búðarinnar um íbúðarhúsnæði að ræða.

Gerðarþoli byggir hins vegar mótmæli sín gegn framgangi gerðarinnar á því, að Verzlunin Havana sé raunverulegur leigjandi hins umdeilda húsnæðis, og hafi því leiguréttur að húsnæðinu fallið til erfingja Jóns Daníelssonar, eftir að hann dó, eða þeirra, er verzlunina eignuðust, samhliða verzlunarvörum þeim, er í búðinni voru. Geti gerðarbeiðandi því eigi fengið gerðinni framgengt nema eftir löglega uppsögn og samkvæmt ákvæðum húsaleigulaganna. Bréf gerðarbeiðanda á réttarskjali nr. 4 til skiptaráðanda telur hann beri að skoða aðeins sem tilkynningu, en ekki sem uppsögn. Þá bendir hann og á það, að þótt hinn látni hafi sofið í húsnæði þessu, þá sé vart hægt að kalla það íbúð, enda hafi hann sofið í skrifstofuherbergi verzlunarinnar. Fullyrðir hann, að engin hætta sé á vangreiðslu, og bauð fram í réttinum tryggingu fyrir 6 mánaða húsaleigugreiðslu. Þá telur hann, að með hliðsjón af 18. gr. gjaldþrotaskiptalaganna hljóti hann að minnsta kosti að eiga rétt á að fá hæfilegan tíma til að selja vörur búsins, en til þess að geta selt þær með sem hagkvæmustum kjörum, þá sé nauðsynlegt að kaupa í skarðið, þegar einhver vörutegund er gengin til þurrðar.

Samkvæmt útdrætti úr fundarbók Thorvaldsensfélagsins (réttarskjal nr. 6), sem er gerðarbeiðandi í máli þessu, fær Jón heitinn Daníelsson leigða búðina og skrifstofuherbergin í Austurstræti 4 frá 1. apríl 1932 til 1. apríl 1933, og verður eigi annað séð, en samningur þessi hafi framlengzt af sjálfu sér um óákveðinn tíma. Af þessu verður eigi annað álitið en hann hafi persónulega verið leigutakinn, enda allar kvittanir verið gefnar út á nafn hans alla tíð. Verður því að telja, að afstaða hans gagnvart leigusala um húsnæði það, er hann notaði fyrir Verzlunina Havana, sem var einkaeign hans, sé sú sama og verið hefði um hvert annað húsnæði sem hann hefði haft á leigu til eigin afnota, enda bjó hann í nokkrum hluta hins leigða húsnæðis. Afnotarétt sinn af leiguhúsnæði getur leigutaki jafnaðarlega ekki fengið öðrum í hendur án samþykkis leigusala, og verður samkvæmt því að líta svo á, að leigusala sé heldur ekki skylt að hlíta því, að erfingjar, sem ekki hafa áður haft nein afnot hins leigða húsnæðis, gangi inn í leigumála arfláta í hans stað til frambúðar.

Á það má fallast, að erfingjar kunni á sama hátt og skiptaréttur í þrotabúum að geta til bráðabirgða komið í stað arfláta meðan á skiptum stendur, en sá réttur virðist, þegar um muni bús er að

ræða, heimilaður með það fyrir augum að rýra sem minnst verðmæti þeirra. En þessi réttur er þó þeim takmörkum bundinn, að hann getur aðeins staðið skaman tíma og, að því er virðist, aðeins til hagsbóta fyrir búið sem heild.

Eins og fram er komið í málinu, andaðist Jón Daníelsson þann 21. marz 1944, og var bú hans skrifað upp dagana 25. marz og 1. og 4. apríl sama ár. Umboðsmönnum erfingjanna var því næst 7. júní f. á. afhentar vörubirgðir hins látna til ráðstöfunar, en þær voru síðar við skiptalok þann 7. september f. á. afhentar 2 erfingjunum upp í arf.

Sá tími, sem liðinn er frá þessum aðgerðum, verður að teljast það ríflegur, að hægt hefði verið að ráðstafa hér umræddum eignum á sómasamlegan hátt. Tilkynning gerðarbeiðanda til skiptaréttarins 4. apríl 1944 verður eigi skilin öðruvísi en sem uppsögn á húsnæðinu, enda styður útburðarbeiðnin þann 13. júlí síðastliðinn þá skoðun, og er með báðum þessum athöfnum framkominn augljós vilji gerðarbeiðanda til þess að losa húsnæðið.

Réttur sá, sem dánarbú Jóns Daníelssonar kann að hafa átt með hliðsjón af 18. grein gjaldþrotaskiptalaganna til áframhaldandi notkunar húsnæðis gerðarbeiðanda, er tímabundinn, og verður eigi talið, að húsaleigulögin geti hindrað gerðarbeiðanda í því að fá kröfu um brottflutning framgengt, þar sem enginn sjálfstæður leigumáli er gerður milli aðilja, um hið umdeilda húsnæði.

Samkvæmt ofansögðu verður því að leyfa framgang hinnar umbeðnu gerðar á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Eftir atvikum þykir rétt, að allur málskostnaður í máli þessu falli niður.

Því úrskurðast:

Hin umbeðna útburðargerð skal fara fram á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Málskostnaður falli niður.

Miðvikudaginn 6. júní 1945.

Kærumálið nr. 5/1945. **H/f Fiskur og Ís**

gegn

Höjgaard & Schultz A/S.

Staðfesting vitnaskýrslu.

Dómur hæstaréttar.

Sóknaraðili hefur með yfirlýsingu 15. maí þ. á. kært til hæstaréttar úrskurð borgardómara sama dag, þar sem vitn-